

LGBT

JUUNI 2014

TELLIJA:

**erinevus
rikastab**

RAHASTAJAD:

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
ÕIGUSE INSTITUUT

INIMÕIGUSTE KESKUS
HUMAN RIGHTS CENTRE
ЦЕНТР ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА

Euroopa Komisjoni kampaania
diskrimineerimise vastu

**ERINEVUSTE POOLT
DISKRIMINEERIMISE VASTU**

www.stop-discrimination.info

SOTSIAALMINISTEERIUM

TEOSTAJA:

post@turu-uuringute.ee
www.turu-uuringute.ee

Turu-uuringute AS

SISUKORD

SISUKORD	2
UURINGU TAUST	3
UURINGU TULEMUSED	5
1 Kokkupuude LGBT teemaga	5
1.1 Kokkupuude kampaaniatega, mis õhutavad salliamtusele homoseksuaalide suhtes	6
2 Homoseksuaalsus	7
2.1 Teadlikkus ja kokkupuude	7
2.2 Suhtumine homoseksuaalsusesse	11
3 Bi- ja transsoolisus	26
3.1 Teadlikkus	26
3.2 Suhtumine transsoolisusesse.....	27
KOKKUVÕTE	31

UURINGU TAUST

Käesolev aruanne on koostatud Turu-uuringute AS-i poolt juunis 2014. aastal läbi viidud Omnibuss-uuringute vastava plokki tulemuste põhjal. Aruandes võrreldakse tulemusi juunis 2012. aastal läbi viidud samalaadse uuringuga.

Uuringu aruanne koosneb uuringu taustast, põhitulemustest nii teksti kui joonistena. Lisas on toodud tabeljaotused põhiliste sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes ja vastused avatud küsimustele originaalkujul.

Valim

Turu-uuringute AS-i poolt läbiviidavate Omnibuss-uuringute üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi elanikud vanuses 15+ aastat (Eesti Statistikaameti andmeil 1. jaanuari 2013 seisuga **1 113 355 inimest**). Tulemused on esinduslikud ja üldistatavad vastavale üldkogumile. Planeeritud valimi suurus on 1000 inimest. 2012. aastal oli üldkogumiks aga Eesti Vabariigi elanikud vanuses 15-74-aastat. Elanikkonna vananemisest tingituna peetakse aga vajalikuks ka üle 74-aastaste elanike arvamuse kaasamist elanikkonna uuringutesse.

Omnibussküsitlust viiakse läbi igakuiselt (v.a juulikuu) silmast-silma küsitlusena. Valimi territoriaalne mudel on koostatud Eesti Statistikaameti rahvastikustatistika andmebaasi alusel.

Valim moodustatakse üldkogumi **proportsionaalse mudeli alusel**. Valiku esimeses etapis valitakse 100 valimipunkti üle Eesti ja teises etapis igas valimipunktis konkreetsed intervjuueeritavad. Aadressi valikul rakendatakse lähte-aadressi meetodit, mille puhul antakse igale küsitlajale ette juhuslikult valitud aadress, kus küsitlaja teostab esimese intervjuu. Edasi liigutakse kindla sammu alusel, et tagada valikusse sattunud elupaikade juhuslikkus.

Vastaja valikul rakendatakse nn **noorema mehe reeglit**, mis näeb ette, et esimesena palutakse intervjuud noorimalt kodusolevalt meesterahvalt, kes on vähemalt 15-aastane. Kui mehi kodus ei ole, eelistatakse noorimat naist. Selline valikumeetod annab neile küsitletavate kategooriatele, keda on vähem tõenäoline kodust eest leida (eelkõige noored inimesed ja mehed), täiendava šansi valimisse sattuda. Samuti rakendatakse vastaja valikul **vanuselisi kvote**. See tähendab, et igas valimipunktis küsitletakse maksimaalselt kahte 60-74-aastast ja ühte 74+ aastast inimest. Nii saavutatakse sugude ning erinevate vanusegruppide parem esindatus valimis.

Küsitlustöö

Küsitlusmeetodina kasutati silmast-silma personaalintervjuud vastajate kodus standardiseeritud ankeedi abil. Intervjuud viidi läbi eesti ja vene keeles. Uuring viidi läbi **27. mai – 15. juuni 2014.** aastal. Vastajaid kokku **1010.**

Andmetöötlus

Uuringutulemuste töötlemiseks kasutati andmetöötluspaketti *SPSS for Windows 17.0.* Pärast küsitluse lõppemist võrreldi küsitletute soolist ning vanuselist koosseisu valimis ettenähtuga ja teostati andmete kaalumise teoreetilise mudeliga vastavaks.

Järgnevas tabelis 1 on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool. 1000 inimese küsitlemisel ei ületa maksimaalne viga $\pm 3,1\%$, väiksemate gruppide vaatlemisel võib viga olla suurem.

Tabel 1 Valimivea piirid

Valimi suurus	50%	48%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
10	30,99%	30,97%	30,36%	29,56%	28,40%	26,84%	24,79%	22,13%	18,59%	13,51%	10,57%	8,68%
20	21,91%	21,90%	21,47%	20,90%	20,08%	18,98%	17,53%	15,65%	13,15%	9,55%	7,48%	6,14%
30	17,89%	17,88%	17,53%	17,07%	16,40%	15,49%	14,31%	12,78%	10,73%	7,80%	6,10%	5,01%
40	15,49%	15,49%	15,18%	14,78%	14,20%	13,42%	12,40%	11,07%	9,30%	6,75%	5,29%	4,34%
50	13,86%	13,85%	13,58%	13,22%	12,70%	12,00%	11,09%	9,90%	8,31%	6,04%	4,73%	3,88%
60	12,65%	12,64%	12,39%	12,07%	11,59%	10,96%	10,12%	9,03%	7,59%	5,51%	4,32%	3,54%
70	11,71%	11,71%	11,48%	11,17%	10,73%	10,14%	9,37%	8,36%	7,03%	5,11%	4,00%	3,28%
80	10,96%	10,95%	10,73%	10,45%	10,04%	9,49%	8,76%	7,82%	6,57%	4,78%	3,74%	3,07%
90	10,33%	10,32%	10,12%	9,85%	9,47%	8,94%	8,26%	7,38%	6,20%	4,50%	3,52%	2,89%
100	9,80%	9,79%	9,60%	9,35%	8,98%	8,49%	7,84%	7,00%	5,88%	4,27%	3,34%	2,74%
110	9,34%	9,34%	9,15%	8,91%	8,56%	8,09%	7,47%	6,67%	5,61%	4,07%	3,19%	2,62%
120	8,94%	8,94%	8,76%	8,53%	8,20%	7,75%	7,16%	6,39%	5,37%	3,90%	3,05%	2,50%
130	8,59%	8,59%	8,42%	8,20%	7,88%	7,44%	6,87%	6,14%	5,16%	3,75%	2,93%	2,41%
150	8,00%	8,00%	7,84%	7,63%	7,33%	6,93%	6,40%	5,71%	4,80%	3,49%	2,73%	2,24%
200	6,93%	6,92%	6,79%	6,61%	6,35%	6,00%	5,54%	4,95%	4,16%	3,02%	2,36%	1,94%
300	5,66%	5,65%	5,54%	5,39%	5,18%	4,90%	4,52%	4,04%	3,39%	2,47%	1,93%	1,58%
500	4,38%	4,38%	4,29%	4,18%	4,01%	3,79%	3,50%	3,13%	2,63%	1,91%	1,49%	1,23%
800	3,46%	3,46%	3,39%	3,30%	3,17%	3,00%	2,77%	2,47%	2,08%	1,51%	1,18%	0,97%
1 000	3,09%	3,09%	3,03%	2,95%	2,84%	2,68%	2,48%	2,21%	1,86%	1,35%	1,06%	0,87%

Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

- Tellijapoolne kontaktisik: Egert Rünne
- Küsimustiku ja aruande koostaja: Liis Grünberg
- Tabelitöötlus: Reijo Pohl
- Valimi koostaja/küsitlustöö koordineerija: Marina Karpištšenko
- Andmesisestuse koordineerija: Asta Pajos

UURINGU TULEMUSED

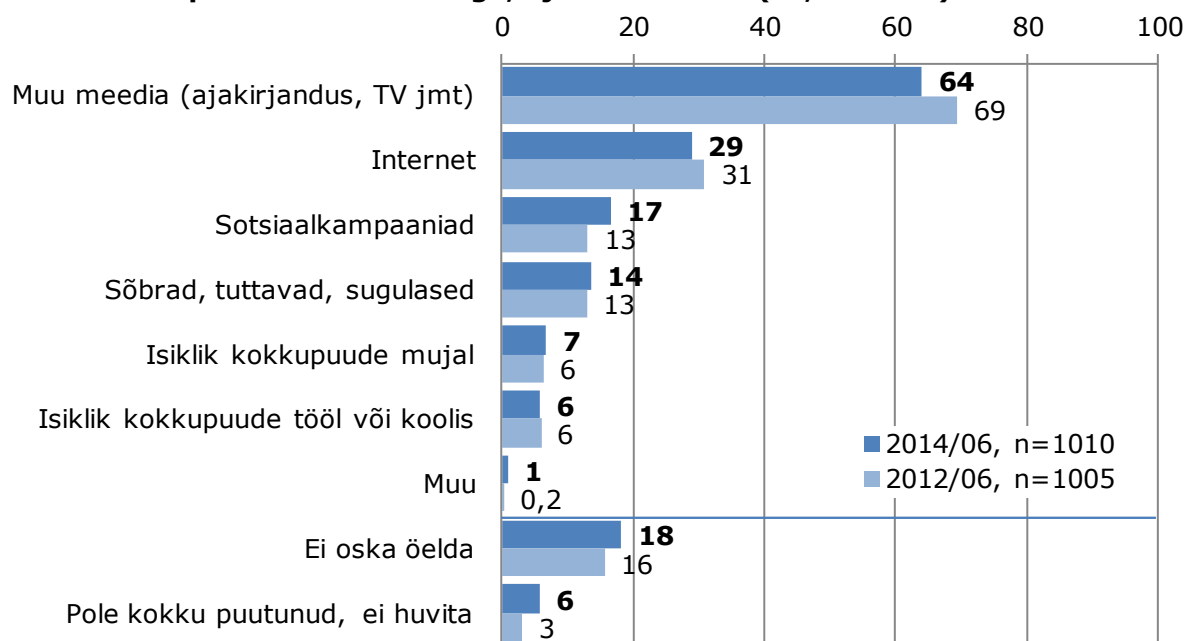
1 Kokkupuude LGBT teemaga

Esmalt vaatleme, kuidas vastajad on viimase kahe aasta jooksul LGBT ehk lesbide, geide, bi- ning transsooliste teemaga kokku puutunud. Tulemused on esitatud ajalise võrdlusena [joonisel 1](#) kahanevas järjestuses.

Valdavalt jõuab informatsioon antud teemal inimesteni traditsioonilise meedia (ajakirjanduse, TV ja raadio) vahendusel – 64%. Juba pea poole vähem saadakse informatsiooni interneti teel. Muud teabekanalid jäävad märgatavalt marginaalsemateks.

Võrreldes kahe aasta taguste tulemustega on veidi vähenenud traditsioonilise meedia osakaal (-5%) ja sagenenud sotsiaalkampaaniate osakaal (+4%) antud teemaga kokku puutumisel.

Joonis 1. Kokkupuude LGBT teemaga, ajaline võrdlus (% , n= kõik)

LGBT temaatika kohta on keskmisest enam kõigist teabekanalitest teavet saanud ja isiklikku kokkupuudet omanud 20-29-aastased, kõrgeima hariduse, sotsiaalse staatuse kui ka sissetulekuga inimesed, tallinlased. Lisaks on LGBT temaatika kohta keskmisest enam teavet saanud:

- Traditsioonilise meedia kaudu – eestikeelne elanikkond (68%), Lääne- ja Lõuna- Eesti (vastavalt 83% ja 74%) ning suurlinnade (77%) elanikud;
- Interneti kaudu – 15-19-aastased (48%), (üli-)õpilased (49%), kuid ka 30-39-aastased (40%);
- Sotsiaalkampaaniatest – eestikeelne elanikkond (20%) ja 30-39-aastased (25%);
- Sõpradelt, tuttavatelt, sugulastelt – 15-19-aastased (27%).

Teemaga ei ole kokku puutunud sagedamini eakam elanikkond (üle 64-aastased, 25-35%) pensionärid (30%), väiksemate linnade, alevite (25%) ja külade (31%) elanikud.

1.1 Kokkupuude kampaaniatega, mis õhutavad sallimatusel homoseksuaalide suhtes

Küsimusele „Kas Te olete viimase kahe aasta jooksul kokku puutunud kampaaniatega, mis õhutavad sallimatusel homoseksuaalide suhtes?“ vastas jaatavalt 18% üle 14-aastasest Eesti elanikkonnast, 76% eitavalt ja 6% ei osanud vastata.

Eestikeelsest elanikkonnast on homoseksuaalide suhtes sallimatusel õhutavate kampaaniatega kokku puutunud 21% ja muukeelsetest vaid 10%.

2 Homoseksuaalsus

2.1 Teadlikkus ja kokkupuude

Teadlikkus homoseksuaalsusest

Väljendit **homoseksuaalne inimene** on kuulnud 94% Eesti üle 14-aastastest elanikkonnast. 2% ei ole seda väljendit kuulnud ja 3% ei osanud vastata.

Kahe aasta taguse uuringu järgi oli vastavat väljendit kuulnud 95% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast, samas vanusegrupis on seekordse uuringu järgi väljendit kuulnud 96%. Seega pole märkimisväärset muutust väljendist teadlike osas toimunud.

Väljendist teadlikke on keskmisest enam 20-29-aastaste (98%), kõrgharidusega inimeste (99%), ettevõtjate, juhtide, spetsialistide, ametnike (97%) seas, piirkonniti Tallinnas (99%); keskmisest vähem aga üle 74-aastaste (84%), sh pensionäride (88%) seas, lisaks algharidusega (88%) ja maakonnakeskustes elavate inimeste (87%) seas.

Neilt, kes pidasid end väljendiga homoseksuaalne inimene kursis olevaks, paluti kirjeldada, mida see väljend nende jaoks tähendab. Vastused anti vabas vormis ja hiljem sarnase sisuga vastused koondati ühtse nimetuse alla. Võis anda mitu vastust. Vastuse andis 92% väljendit teadvatest vastajatest nimetades valdavalt vaid ühe põhjuse. Tulemused on esitatud kahanevas järjestuses joonisel 2.

Kõige sagedamini peeti homoseksuaalseks inimeseks oma- või samasooliste suhet (52%). Väljendatud oli seda väga mitmel erineval moel, nt omasooliste ihaldaja, ihar, armastaja, eelistaja jne. Sisult sarnaseid vastuseid oli teisigi: 6% andis sama vastuse pigem enese vastandamise kaudu – teistsuguse, eba-/ mittetraditsioonilise (seksuaalse) orientatsiooniga ja 5% jaoks oli homoseksuaalsuse puhul määravaks just nende kooselu.

11% pidas homoseksuaalsust hälbeks (väärareng, kõrvalekalle), haiguseks või psühholoogiliseks probleemiks. Sel juhul oli keerukas selgeks teha, kas vastaja andis vastuse neutraalselt või halvustavalt pinnalt (nt haige inimene). 8% vastajaist andis selgituseks aga halvustava vastuse (sagedamini nimetati ebanormaalne, ebameeldiv, imelik).

3% vastaja jaoks oli antud teema tabu, 1% jaoks on tegu tavaliste, normaalsete inimestega ja 1% nimetas midagi muud (tõrjutud, pealetükkijad, miilustajad, ülespuhutud teema, ühiskonna degratsioon, enesereklaam, kapist välja tulijad, vaba valik isiklikus elus).

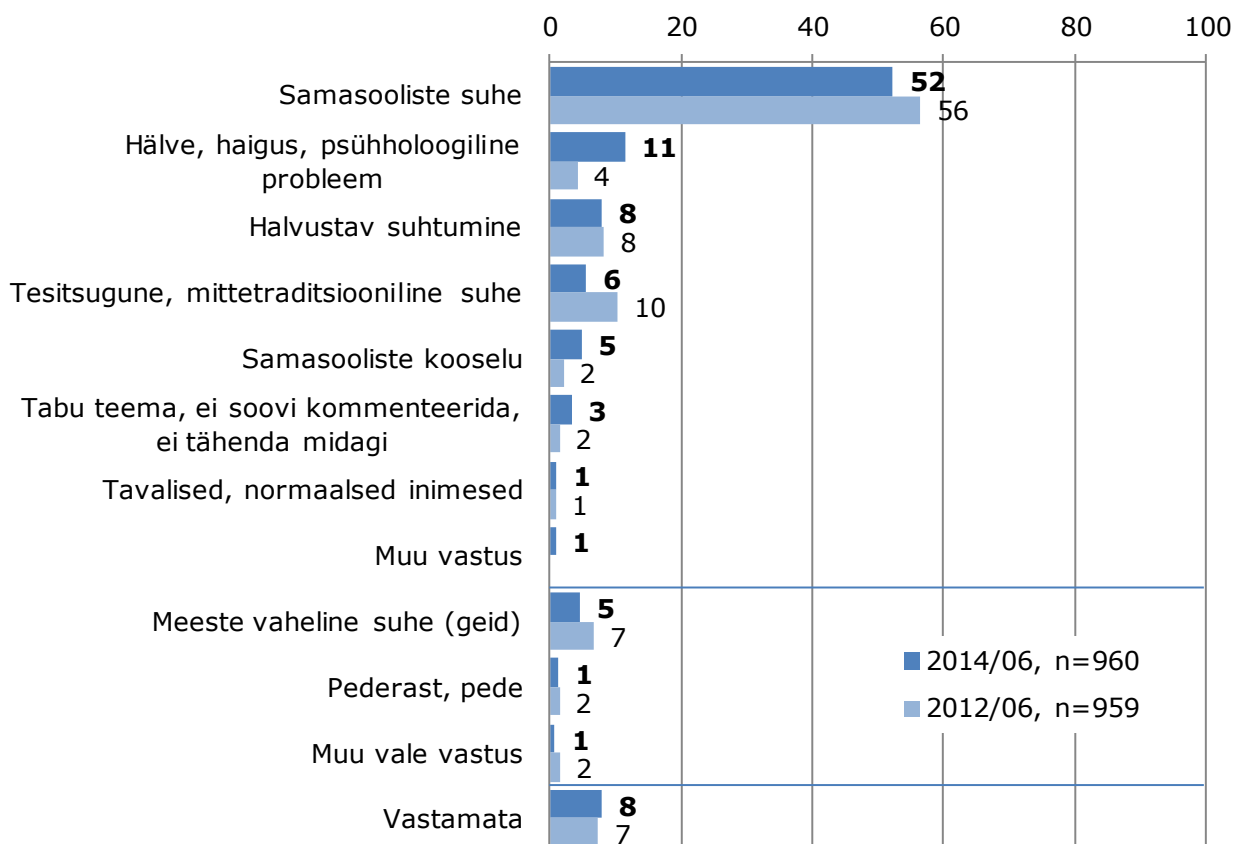
7% vastajates on aga tegelikult väljendist homoseksuaalne inimene valesti aru saanud. Kõige enam eksitakse sellega, et homoseksuaalseteks peetakse vaid geisid (5%), lisaks nimetati neid pededeks, pederastideks (1%). Muude vastustena nimetati: pervers, naiselik mees, valesse kehasse sündinud inimene (kõiki 2 korral), naiseks riietuja, multikultuursus.

Võrreldes kahe aasta taguse uuringuga peeti sel korral homoseksuaalset inimest märksa sagedamini hälbe, haiguse või psühholoogilise probleemiga inimeseks (+6%), muus osas olulisi erinevusi vastustes ei ilmnenud.

Kui võrrelda vastuseid peamise suhtluskeele alusel, siis muukeelne elanikkond pidas väljendi „homoseksuaalne inimene“ all märkimisväärselt sagedamini silmas halvustavat suhtumist (14% vs 5%), kuid ka teistsugust, mittetraditsioonilist suhet (12% vs 3%); harvemini seevastu samasooliste suhet (40% vs 58%).

Halvustavat suhtumist töid sagedamini esile ka üle 74-aastased (19%) ja pensionärid (16%).

Joonis 2. „Homoseksuaalse inimese“ tähendus, ajaline võrdlus (% , n= pidasid end väljendist teadlikuks)

Kokkupuude homoseksuaalsete inimestega

Homoseksuaalsete inimestega on kokku puutunud 18%±2,4% Eesti üle 15-aastasest elanikkonnast, so 95%-lise tõenäosusega 176 – 230 tuhat inimest.

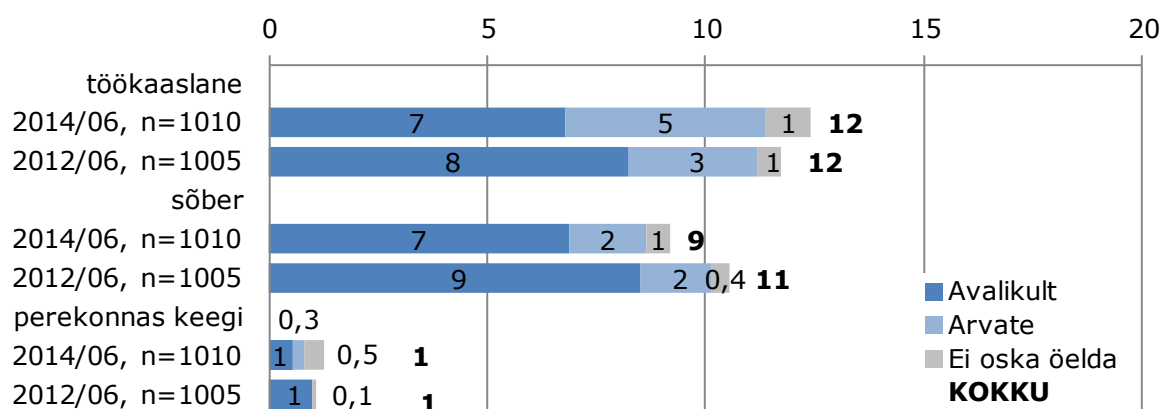
Kahe aasta taguse uuringu andmeil oli homoseksuaalsete inimestega kokku puutunud 19% Eesti 15-74aastasest elanikkonnast, samas sihtgrupis on vastav näitaja sel korral 20%. Seega pole kahe aasta jooksul homoseksuaalsete inimestega kokkupuutunute osakaal oluliselt muutunud.

Oma perekonnas on homoseksuaalne inimene vaid 1%-l, sõpruskonnas 9%-l ja endiste või praeguste töökaaslaste seas 12%-l Eesti elanikel ([joonis 3](#)).

Valdavalt on need homoseksuaalsed inimesed, keda vastajad teavad, avalikult homoseksuaalsed.

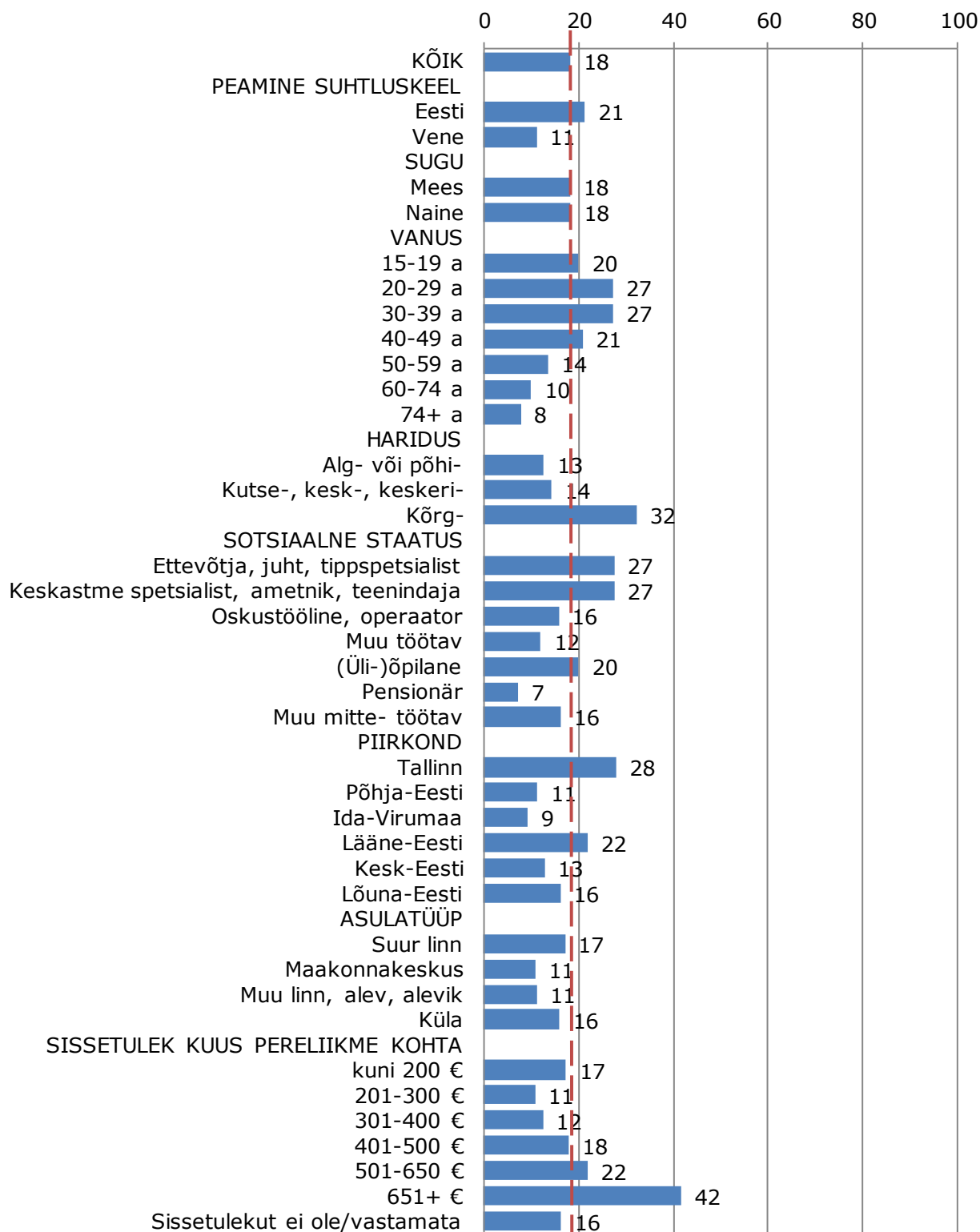
Homoseksuaale on veidi rohkem Tallinnas ja kõrgharidusega inimeste lähikonnas.

Joonis 3. Kokkupuude homoseksuaalsete inimestega, ajaline võrdlus (% , n= kõik)

Homoseksuaalidega on enam kokku puutunud eestikeelsed elanikud, 20-39-aastased, tallinlased, kõrgemasse sissetulekugruppi kuulujad (üle 651 euro kuus pereliikme kohta), kõrgharidusega inimesed, ettevõtjad, juhid tipp- ja keskastmepetsialistid, ametnikud, teenindajad ([joonis 4](#)).

Joonis 4. On homoseksuaalsete inimestega kokku puutunud, ajaline võrdlus (% , n=1010, kõik)

2.2 Suhtumine homoseksuaalsusesse

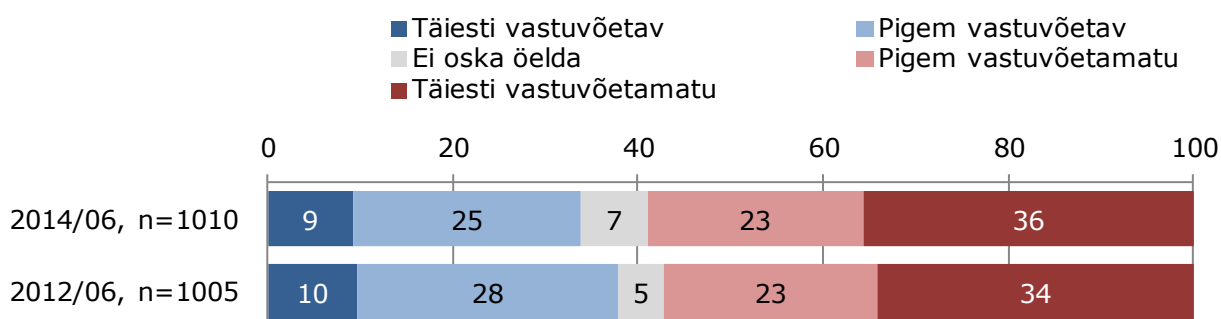
Homoseksuaalsuse vastuvõetavus

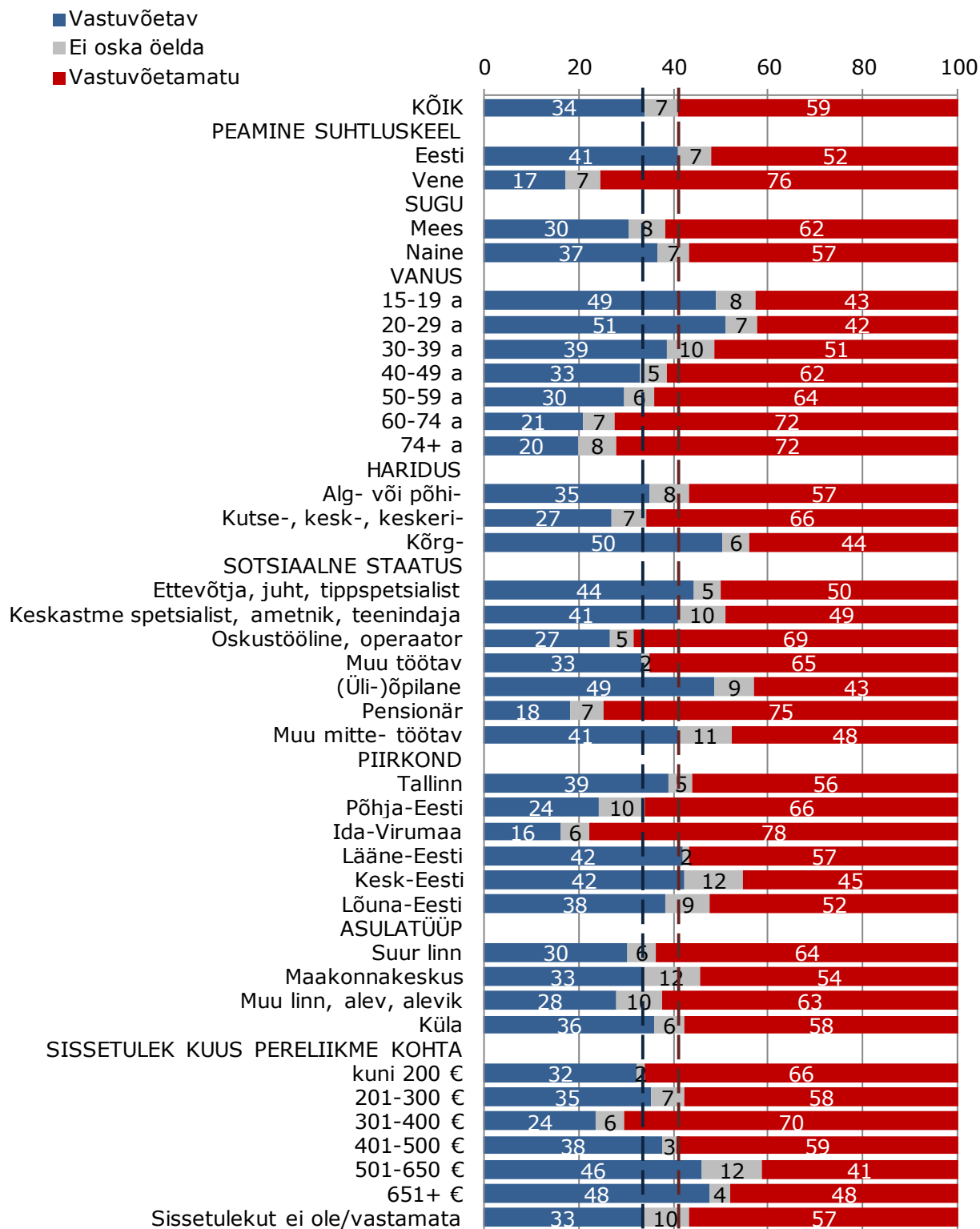
Vastajatelt uuriti, kui vastuvõetavaks nad homoseksuaalsust peavad. Selgus, et 34% vastajaist peavad homoseksuaalsust vastuvõetavaks, sh täiesti vastuvõetav on see 9%-le. Homoseksuaalsust vastuvõetamatuks pidajaid on rohkem – 59%, sh täiesti vastuvõetamatu on see 36%-le (joonis 5).

Võrreldes kahe aasta taguse uuringuga pole suhtumine homoseksuaalsusesse üldse muutunud (joonis 5).

Homoseksuaalsus on keskmisest vastuvõetavam eestlaste, 15-29-aastaste (sh õpilaste), kõrgharidusega ja kõrgema sotsiaalse staatuse kui ka sissetulekuga inimeste seas; keskmisest vastuvõetamatum aga muulaste ja üle 60-aastaste (sh pensionäride) seas, lisaks oskustöölise ja piirkonniti Ida-Virumaa elanike seas (joonis 6).

Joonis 5. Homoseksuaalsuse vastuvõetavus vastaja jaoks, ajaline võrdlus (% , n= kõik)

Joonis 6. Homoseksuaalsuse vastuvõetavus vastaja jaoks (% , n=1010, kõik)

Neilt, kes pidasid homoseksuaalsust pigem või väga vastuvõetamatuks uuriti selle põhjuseid vabas vormis. Hiljem sarnase sisuga vastus rühmitati ja koondati ühtse nimetuse alla. Vastuse andis 83% vastajatest nimetades valdavalt 1,1 põhjust. Tulemused on kahanevas järjetuses esitatud joonisel 7.

Homoseksuaalsust peetakse valdavalt vastuvõetamatuks seetõttu, et see on loomu- ja loodusevastane ehk ebatraditsiooniline (24%). 20% tõi välja, et see on ebanormaalne ja ebameeldiv (ei pea õigeks).

Kümnendik vastajaist tõi esile ka halvustavat suhtumist, teema ülepaisutatust, keskkonnast ja kasvatuses tulenevaid põhjuseid ja seda, et tegu on haiguse või haigete inimestega. Muid vastuseid anti juba vähem kui kümnendiku poolt.

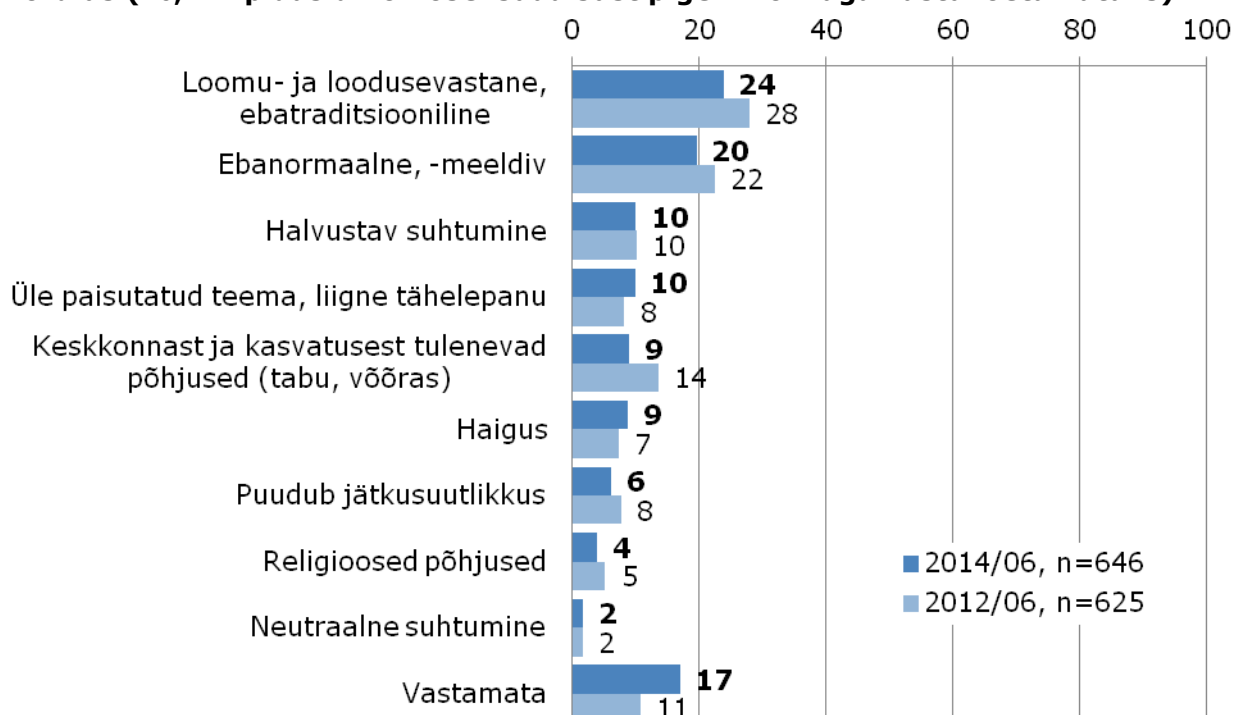
Halvustava suhtumisena (10%) öeldi sagedamini, et see on vastik, röve, jälestusväärne ja imelik.

Keskkonnast ja kasvatuses tulenevate põhjustena (9%) nimetati sagedamini, et see on eetika vastu, mõistmatu, arusaamatu, võõras ja tabu, pole sobilik ega omane.

Võrreldes kahe aasta taguste tulemustega on sel korral oluliselt harvemini nimetatud homoseksuaalsuse vastuvõetamatuse põhjusena vaid keskkonnast ja kasvatuses tulenevaid põhjuseid (-5%).

Taustaandmete analüüsimisel selgus, et halvustavat suhtumist tõi teistest sagedamini esile just mehed (15%), teema ülepaisutatust aga kõrgharidusega inimesed (20%) ja keskastme spetsialistid, ametnikud ja teenindajad (17%). Muus osas olulisi erinevusi ei ilmnunud.

Joonis 7. Põhjused, miks homoseksuaalsust peetakse vastuvõetamatuks, ajaline võrdlus (% , n= pidasid homoseksuaalsust pigem või väga vastuvõetamatuks)

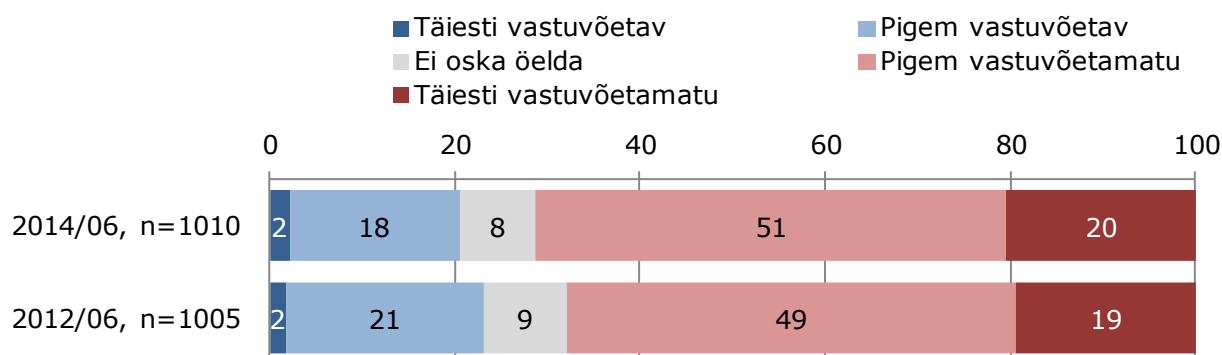
Lisaks vastaja isiklikule suhtumisele uuriti ka, milline tundub neile olevat ühiskonna suhtumine homoseksuaalsusesse.

Üldiselt arvatakse, et homoseksuaalsust peab vastuvõetamatuks 71%, sh täiesti vastuvõetamatuks 20% ühiskonnast (joonis 8). 21% vastajaist arvab seevastu, et homoseksuaalsust peetakse ühiskonnas vastuvõetavaks, sh täiesti vastuvõetavaks 2% arvates.

Võrreldes kahe aasta taguste tulemustega ei ole ka arvatavas ühiskonna suhtumises homoseksuaalsusesse märgatavaid muutusi toimunud.

Võrreldes vastajate suhtumist (joonis 5) aga arvatava üldise suhtumisega, selgub, et **ühiskonna suhtumist homoseksuaalsusesse peetakse tervikuna vähem sallivamaks kui see tegelikult on** (vastuvõetamatuks pidajaid kokku vastavalt 59% vs 71%), samas ei peeta ühiskonna suhtumist nii selgepiiriliseks kui see on (täiesti vastuvõetamatuks pidajaid vastavalt 36% vs 20%). Sama kinnitab ka homoseksuaalsust vastuvõetavaks pidajate võrdlus – tegelikult on selle vastuvõetavaks pidajaid palju enam kui arvatakse ühiskonnas olevat (vastuvõetavaks pidajaid kokku vastavalt 34% vs 21%).

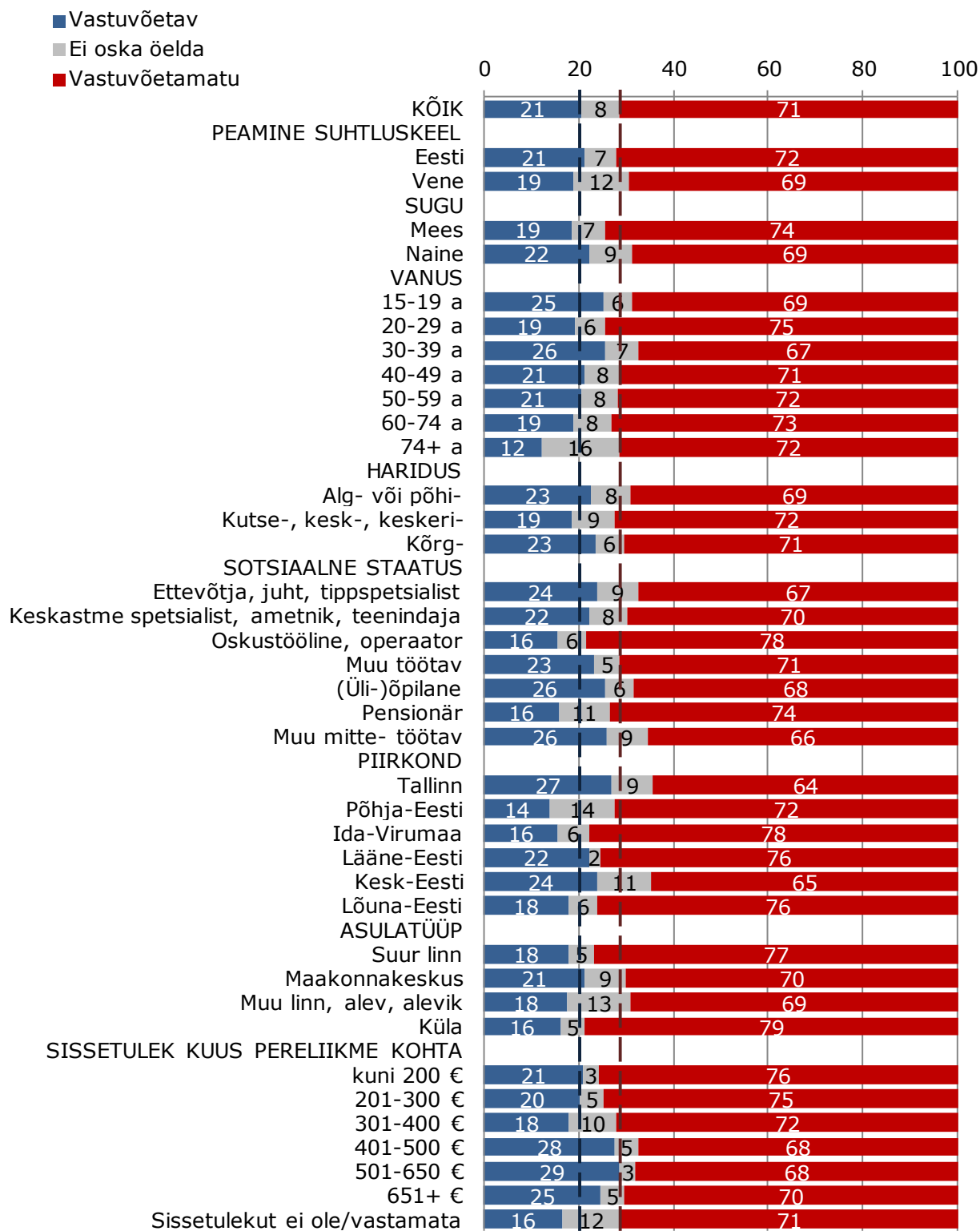
Joonis 8. Homoseksuaalsuse arvatav vastuvõetavus Eesti ühiskonnas, ajaline võrdlus (% , n= kõik)

Seda, et homoseksuaalsus on ühiskonnas vastuvõetav, arvavad teistest sagedamini 30-39-aastased ja tallinlased; sea, et homoseksuaalsus on aga taunitav, arvavad sagedamini mehed, 20-29-aastased, oskustöölised, Ida-Virumaa ning suuremate linnade, külade elanikud (joonis 9).

Kui eestikeelse elanikkonna jaoks on kõige valdavam seisukoht, et homoseksuaalsus on Eesti ühiskonnas pigem vastuvõetamatu (57%), siis venekeelse elanikkonna seas on keskmisest märgatavalt enam neid, kes arvavad, et see on täiesti vastuvõetamatu (34%).

Joonis 9. Homoseksuaalsuse arvatav vastuvõetavus Eesti ühiskonnas (% , n=1010, kõik)

Järgnevalt vaatleme hüpoteetiliselt, kuidas suhtutakse homoseksuaalsusesse siis, kui see puudutaks igapäevaelu ehk millised on homoseksuaalsuse vastuvõetavuse piirid. Vastajatele esitati 10 erinevat väidet ja paluti vastata, kas need kehtivad nende puhul või mitte. Tulemused on esitatud joonisel 10 nõustuva vastuse põhjal kahanevas järjestuses.

Kõik väited, mis puudutavad vastaja enda kokkupuudet homoseksuaalsusega, on saanud rohkem positiivse kui negatiivse suhtumise osaliseks; kuid niipea kui tegu on oma lapse vastava kokkupuutega, saavutab ülekaalu negatiivne suhtumine.

Erandiks on siinkohal vaid väide: kuuluksin kogudusse, mis suhtub homoseksuaalsusesse positiivselt ja/või milles on ka geisid või lesbisid. Vastava väite puhul on sellega mitte-nõustujaid pea poole enam kui sellega nõustujaid. Tulemus on seda üllatavam, et enam kui pooled küsimusele vastanud ei pea ühtegi usku või religiooni enesele omaseks (ja nende vastused ei erine oluliselt ka keskmisest). Väitega mitte-nõustujaid on keskmisest märgatavalt enam õigeusklike (64%) ja luterlaste (57%) seas.

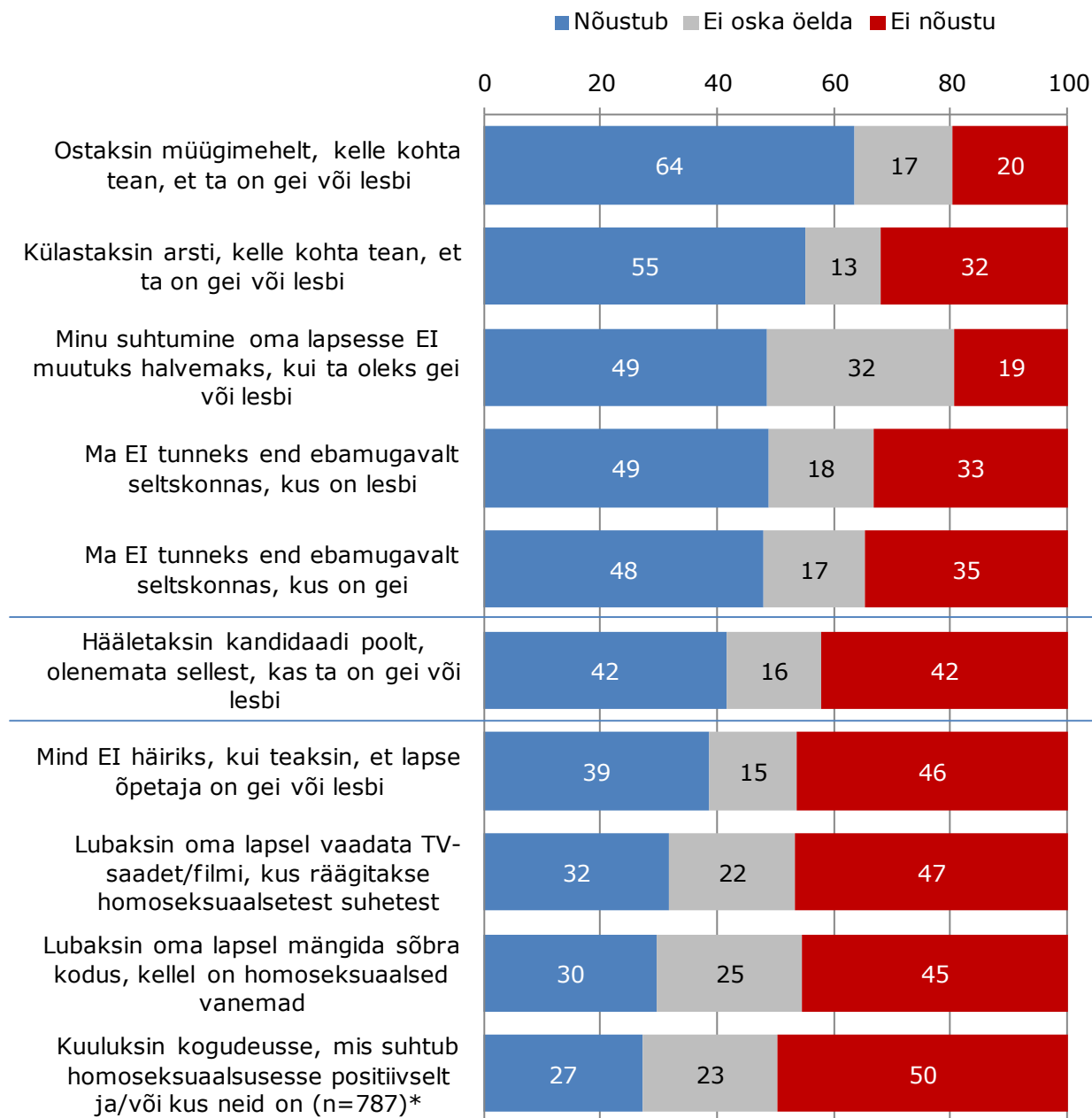
Kõige ebakindlamad ollakse selles, kuidas suhtuda oma lapsesse, kui ta oleks gei või lesbi, vastuse jättis andmata 32%. See on ka ainus väide, mille puhul on täheldada suhtumise leebemaks muutumist viimase kahe aasta jooksul (joonis 11) – pea kümnendiku jagu on enam neid, kelle suhtumine oma lapsesse ei muutuks halvamaks, kui ta oleks gei või lesbi ja pea sama palju on vähem ka neid, kes selle väitega ei nõustu.

Gei või lesbi kandidaadi poolt hääletajate ja mitte-hääletajate osakaalud jagunesid võrdselt.

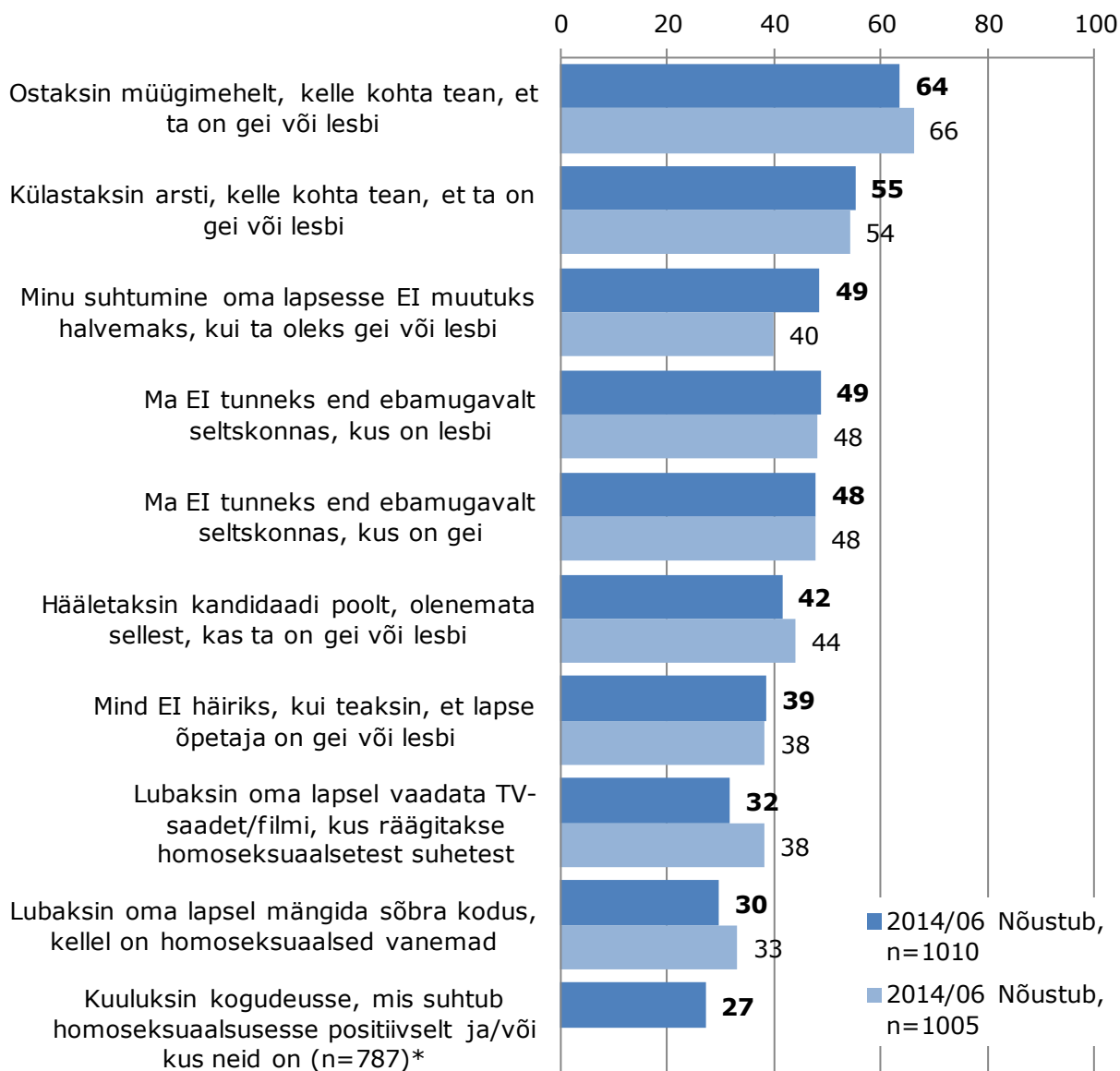
Üldine suhtumine seltskonnas viibimise mugavusele ei erine vastavalt sellele, kas seal viibib gei või lesbi, seda ka erinevate taustaandmete järgi.

Kõikide väidete puhul olid tolerantsemad samad vastajate grupid, kes peavad homoseksuaalsust vastuvõetavaks ja taunivamad need, kes peavad homoseksuaalsust vastuvõetamatuks (vt lk 12).

Eesti- ja muukeelse elanikkonna puhul erinevad väidetega nõustujate osakaalud omavahel 15-30%, sh on muukeelne elanikkond kõikide väidetega oluliselt vähem nõustuv ja nende puhul pole ühtegi väidet, mille puhul nõustujate osakaal ületaks sellega mitte-nõustujate oma.

Joonis 10. Homoseksuaalsuse vastuvõetavuse piirid (% , n=1010, kõik)

* küsimusele said vastata vaid eestikeelse ankeedi täitjad (s.h 40 muukeelset vastajat)

Joonis 11. Homoseksuaalsuse vastuvõetavuse piirid, ajaline võrdlus (% , n= kõik)

* küsimusele said vastata vaid eestikeelse ankeedi täitjad (s.h 40 muukeelset vastajat)

Suhtumise muutus homoseksuaalsusesse

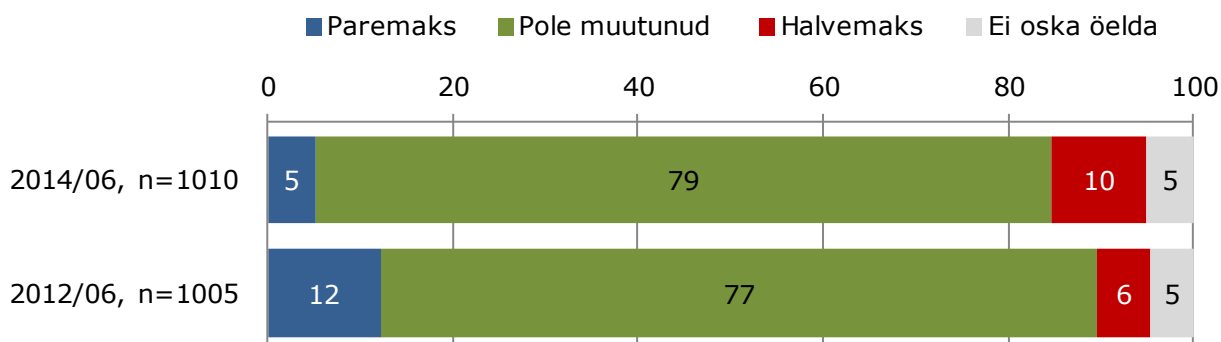
Viimase kahe aasta jooksul pole homoseksuaalsusesse suhtumises 79% elanike jaoks muutust toimunud, 5% täheldab aga suhtumise muutust paremuse ja 10% halvemuse poole; vastata ei osanud 5% (joonis 12).

Võrreldes kahe aasta taguse uuringuga on nende osakaal, kelle suhtumine homoseksuaalsusesse pole muutunud jäänud samale tasemele, küll on suurenenud 5%, nende osakaal, kelle suhtumine on muutunud halvemaks, samas kui nende osakaal, kelle suhtumine on paranenud, on 7% kahanenud. Seega tervikuna on näha väikest nihet negatiivsema suhtumise poole.

Suhtumine on viimase kahe aasta jooksul paranenud sagedamini Lääne-Eesti elanike seas (13%); halvenenud aga muulaste seas (15%).

Suhtumine homoseksuaalsusesse on paranenud viimase kahe aasta jooksul keskmisest enam neil, kelle jaoks see teema on vastuvõetav (11%) ning kelle lähikonnas on homoseksuaalseid inimesi (10%) ning keskmisest halvemaks muutunud neil, kelle jaoks see on vastuvõetamatu (13%).

Joonis 12. Suhtumise muutus homoseksuaalsusesse viimase kahe aasta jooksul, ajaline võrdlus (% , n= kõik)

Neilt, kelle suhtumine on viimase kolme aasta jooksul muutunud paremaks, uuriti kust saadud teave on nende suhtumist geidesse ja lesbidesse paremaks muutnud. Võis anda mitu vastust. Vastuse andis 56% andes keskmiselt 1,9 vastust. Vastused on näha kahanevas järjestuses ajalise võrdlusena joonisel 13.

Eelkõige saadakse homoseksuaalsusesse positiivset suhtumist tekitavat teavet traditsioonilise meedia vahendusel (30%), seejärel pea samavõrd internetist (21%) ja sõprade, tuttavate, sugulaste vahendusel (18%).

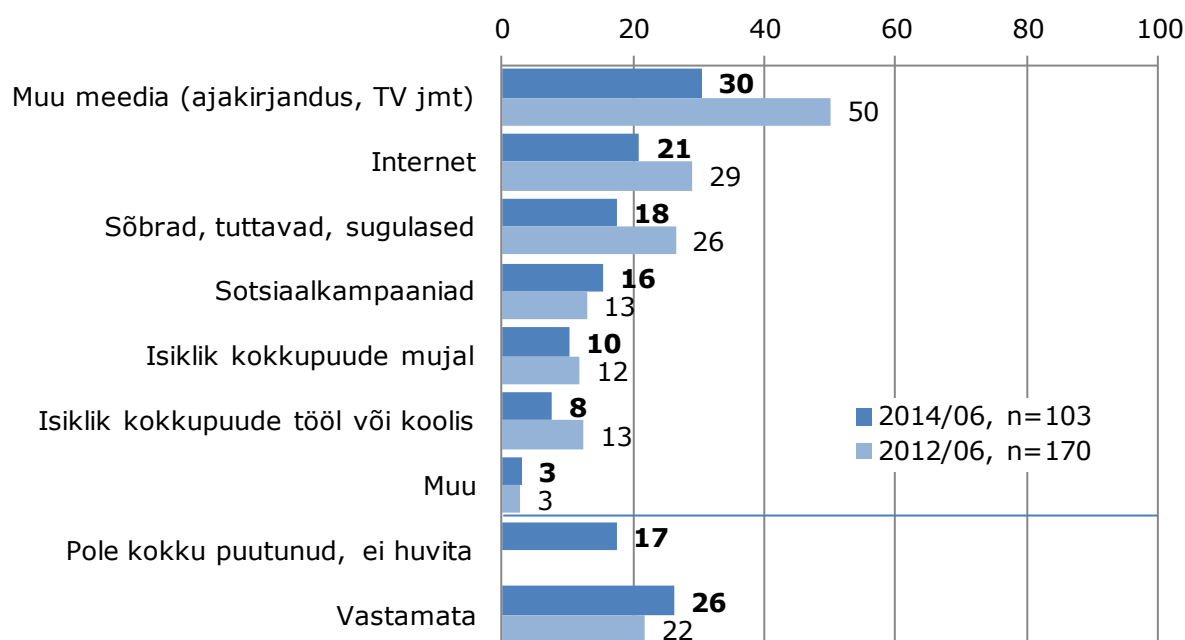
Võrreldes kahe aasta taguse uuringuga on ainsana positiivset suhtumist tekitava teabekanalina suurenenud sotsiaalkampaaniate osatähtsus (+3%).

Võrreldes antud vastuseid nendega, kust üleüldse LGBT temaatika kohta teavet on saadud (joonis 1), siis selgub, et positiivses suunas on suhtumist mõjutavate kanalitena antud kontekstis sagedamini nimetatud sõpradelt, tuttavatelt ja sugulastelt saadud teavet.

Suhtumist homoseksuaalsusesse on viimase kolme aasta jooksul parandanud keskmisest enam:

- Interneti kaudu – kõrgharidusega inimesed (45%), ettevõtjad, juhid, tippspetsialistid (53%);
- Sõpradelt, tuttavatelt, sugulastelt – 20-29-aastased (48%), inimesed, kellel on isiklik kokkupuude homoseksuaalsete inimestega (49%);
- Sotsiaalkampaaniatest – 40-49-aastased (43%), kõrgharidusega inimesed (38%);
- Isikliku kokkupuute kaudu tööl või koolis – inimesed, kellel on isiklik kokkupuude homoseksuaalsete inimestega (30%).

Joonis 13. Teabeallikad, mille tõttu on suhtumine homoseksuaalsusesse viimase kahe aasta jooksul muutunud paremaks, ajaline võrdlus (% , n= suhtumine on muutunud paremaks)

Homoseksuaalsuse põhjus

Uuriti, mis on vastaja arvates homoseksuaalsuse põhjus. Kolm tõenäolisemat vastusevarianti olid ette antud, kuid vastaja võis anda ka omalt poolt muu vastuse. Tulemused on kahanevas järjestuses esitatud ajalise võrdlusena joonisel 14.

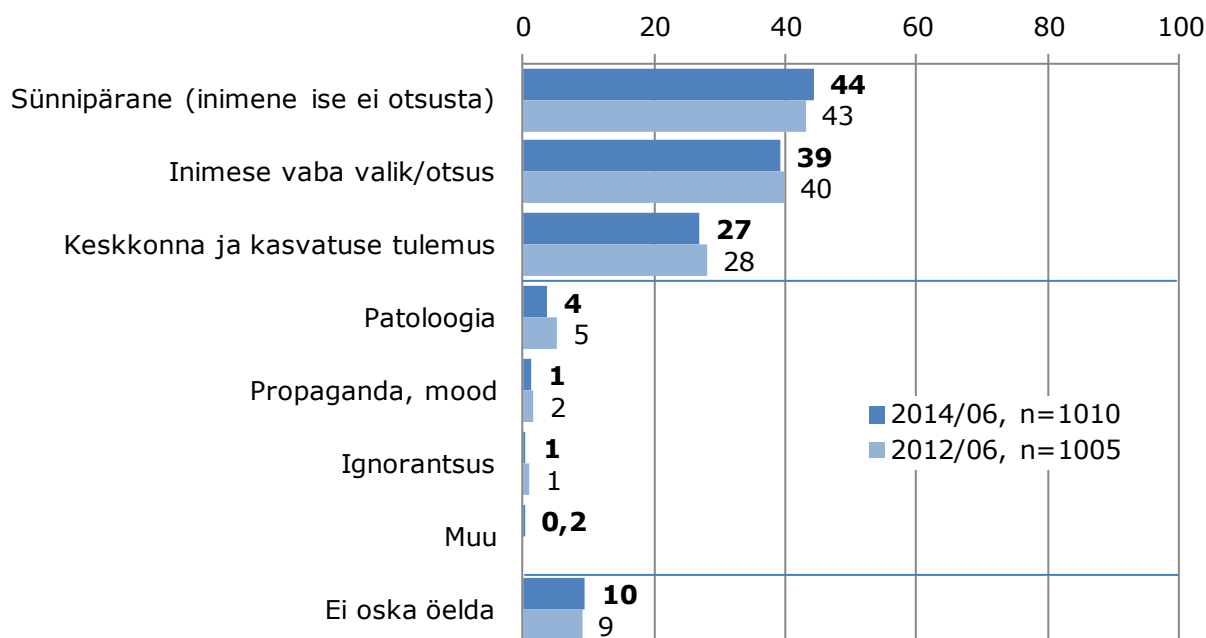
Üsna võrdväärset peetakse homoseksuaalsuse põhjuseks nii sünnipära kui ka inimese vaba valikut (44% vs 39%). 27% jaoks on homoseksuaalsus aga keskkonna ja kasvatus tulem. Muu vastuse andis 6% vastajaist, sagedamini nimetati, et tegu on patoloogiaga (haiguslik või psühholoogiline nähtus).

Võrreldes kahe aasta taguse uuringu tulemustega pole muutusi täheldada.

Vaadeldes vastuseid homoseksuaalsusesse suhtumise järgi, siis need, kelle jaoks see on vastuvõetav, peavad homoseksuaalsust sagedamini sünnipäraseks (58%); need, kelle jaoks see on vastuvõetamatu aga sagedamini keskkonna ja kasvatus tulemiks (31%) või patoloogiaks (6%).

Sünnipäraseks pidasid homoseksuaalsust lisaks sagedamini eestikeelne elanikkond (49%), luterlased (53%), kõrgharidusega inimesed (60%) ja tallinlased (51%); keskkonna ja kasvatus tulemiks sagedamini aga just õigeusklikud (38%) ja muukeelne elanikkond (39%), nende regionaalsest paiknemisest tulenevalt ka Tallinna (34%), Ida-Virumaa ja suuremate linnade elanikud (vastavalt 36% ja 38%) Muus osas olulisi erinevusi ei ilmnenud.

Joonis 14. Homoseksuaalsuse põhjus, ajaline võrdlus (% , n= kõik)

Homoseksuaalsete õigused

Vastajatele esitati kaheksa erinevat väidet, mis käsitlesid erinevaid võimalikke homoseksuaalide õigusi. Paluti hinnata nendega nõustumist või mitte-nõustumist. Tulemused on nõustumise järgi (täiesti ja pigem kokku) reastatud kahanevas järjestuse joonisel 15, ajalise võrdlusena nõustujate osakaalu järgi joonisel 16.

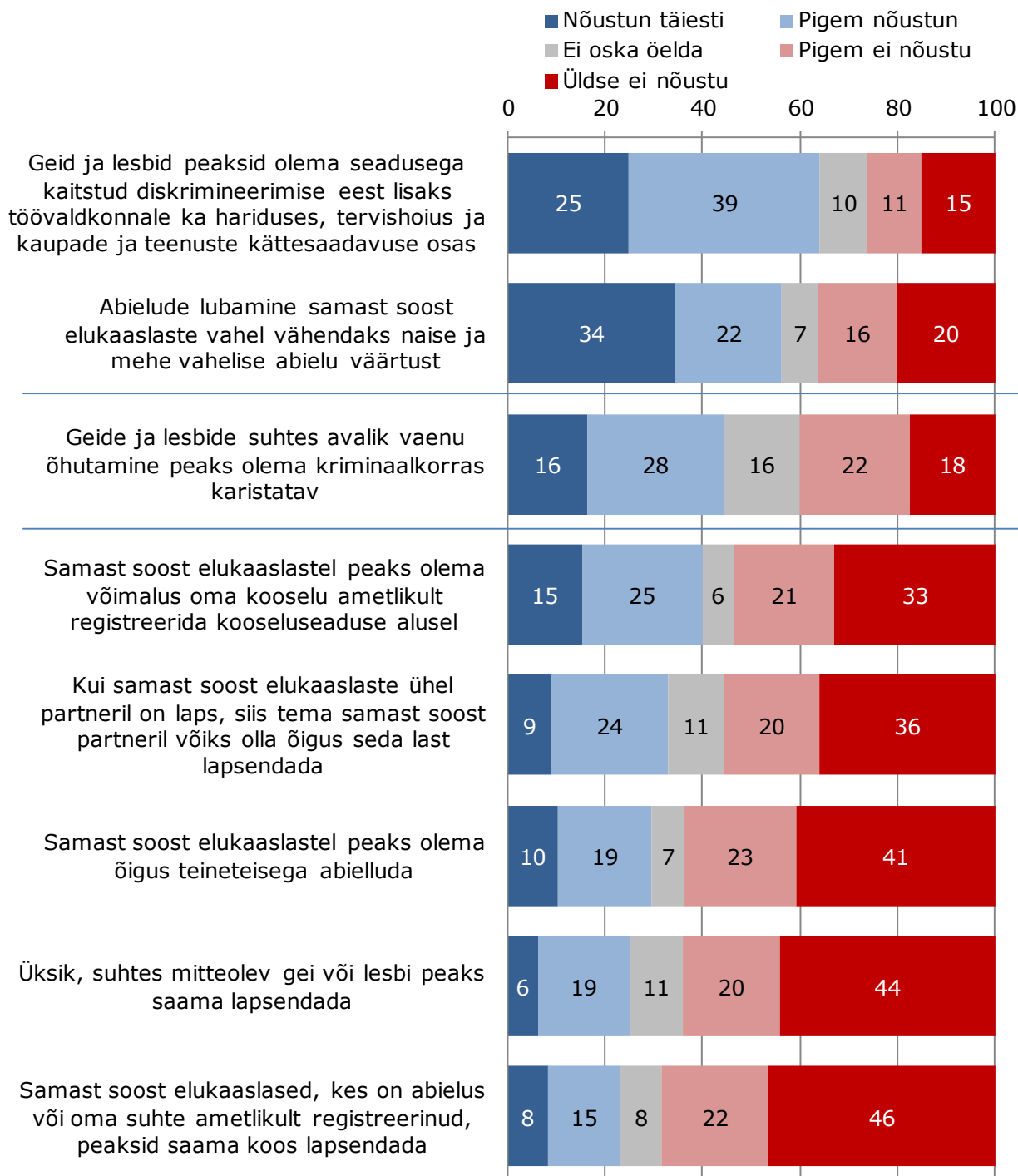
Nõustujaid on rohkem kui mitte-nõustujaid väidete puhul, et geid ja lesbid peaksid olema seadusega kaitstud diskrimineerimise eest lisaks töövaldkonnale ka hariduses, tervishoius ja kaupade ja teenuste kättesaadavuse osas (64% vs 26%) ning, et abielude lubamine samast soost elukaalaste vahel vähendaks naise ja mehe vahelise abielu väärtust (56% vs 36%).

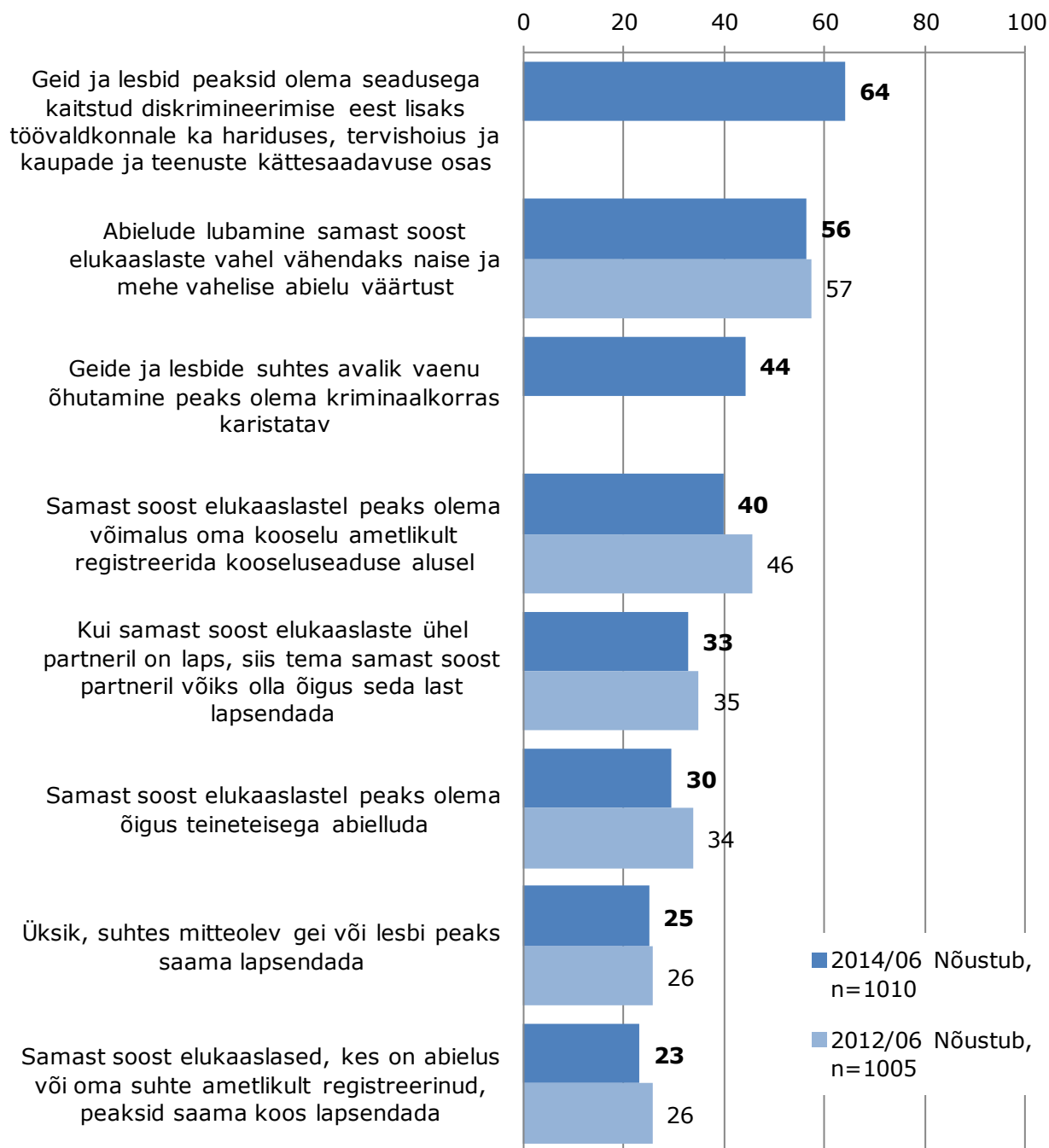
Võrdselt on nõustujaid ja mitte-nõustujaid väite puhul, et geide ja lesbide suhtes avalik vaenu õhutamise peaks olema kriminaalkorras karistatav.

Ülejäänud väidete puhul, mis puudutavad homoseksuaalide kooselu registreerimist, abiellumist ja erinevaid lapsendamisvõimalusi, on aga mitte-nõustujaid enam kui nõustujaid.

Võrreldes kahe aasta taguse uuringuga pole erinevate väidetega nõustujate osakaalud oluliselt muutunud. Kõige enam on täheldada muutust suhtumises väitesse, et samast soost elukaaslastel peaks olema võimalus oma kooselu ametlikult registreerida partnerlusseaduse alusel – siin on väitega nõustujate osakaal vähenenud 6% ja mitte nõustujate osakaal on suurenenud 8%.

Ka siin ilmneb, et muukeelne elanikkond nõustub antud väidetega eestikeelsest elanikkonnast 7-19% võrra harvemini; va väite puhul, et abielude lubamine samast soost elukaalaste vahel vähendaks naise ja mehe vahelise abielu väärtust, mille puhul on muukeelses elanikkonnas sellega nõustujaid 8% enam kui eestikeelses elanikkonnas.

Joonis 15. Homoseksuaalsete õigused (% , n=1010, kõik)

Joonis 16. Homoseksuaalsete õigused, ajaline võrdlus (% , n= kõik)

Joonisel 17 vaatlmele aga, kuidas mõjutaks poliitilist valikut see, kui mõni erakond/kandidaat, keda vastaja muidu toetaks, oleks tugev geide ja lesbide võrdsete õiguste, sh samasooliste abielu või partnerlusseaduse pooldaja.

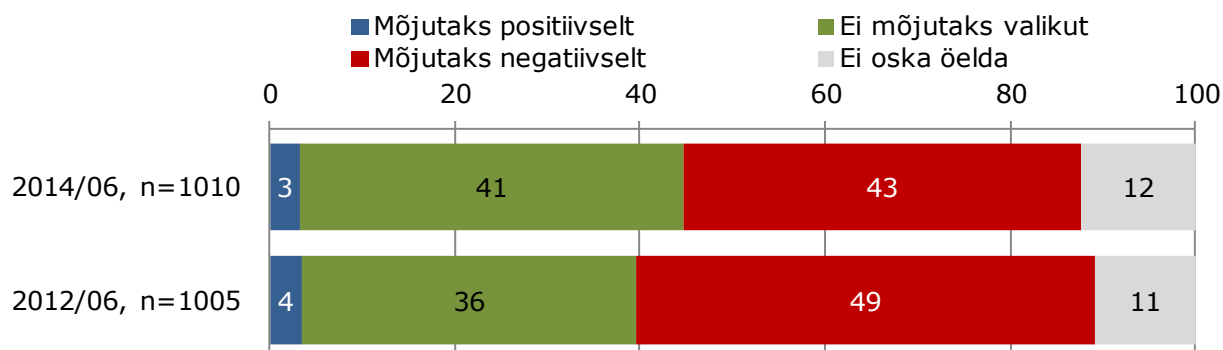
Positiivselt mõjutaks see vaid 3%, negatiivselt 43%; mõju ei avaldaks see aga ligikaudu igale neljandale ja 12% ei osanud vastata.

Võrreldes kahe aasta taguse uuringu tulemustega on vähenenud nende osakaal, keda erakonna/kandidaadi toetus geide ja lesbide õigustele ei mõjutaks negatiivselt (-6%).

Poliitilisele valikule avaldaks see negatiivset mõju enam muukeelse elanikkonna (55%), 60-74-aastaste (57%), sh pensionäride (53%), Ida-Virumaa (58%) ja suurlinnade elanike (53%) puhul.

Poliitilist valikut ei mõjutaks see keskmisest sagedamini eestikeelse elanikkonna (48%), 20-29-aastaste (55%), kõrgharidusega (53%), piirkonniti Tallinna (48%) ja Kesk-Eesti (54%) elanike puhul.

Joonis 17. Erakonna/kandidaadi homoseksuaalsete õiguste pooldamise mõju poliitilisele valikule, ajaline võrdlus (% , n= kõik)

3 Bi- ja transsoolisus

3.1 Teadlikkus

Vastajatelt uuriti nende teadlikkust kolme sõna osas. Tulemused on esitatud ajalise võrdlusena [joonisel 18](#).

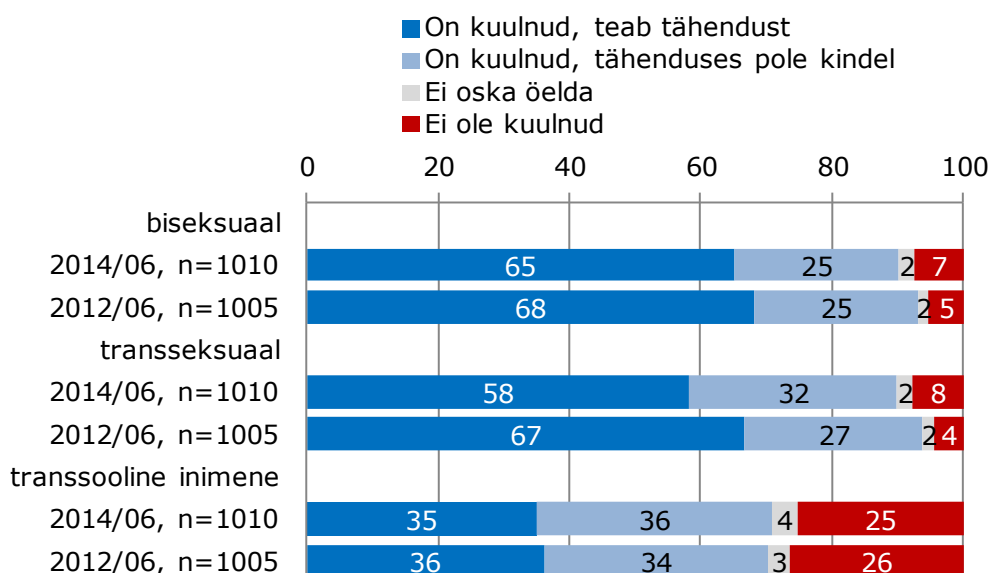
Sõnade **bi- ja transseksuaal** osas on elanike teadlikkus üsna sarnane – enam kui pooled teavad nende sõnade tähendusi ja lisaks on vähemalt neljandik neid kuulnud, kuid pole tähenduses väga kindlad.

Teadlikkus on vähesem sõna **transsooline inimene** osas – vastavat sõna on kuulnud ca 2/3 vastajaist, kuid neist pooled pole päris kindlad, kas nad selle tähendust ka teavad. Kunagi ei ole vastava sõnaga kokku puutunud neljandik vastajaist.

Võrreldes kahe aasta taguse ajaga on vähenenud teadlikkus sõna transseksuaal suhtes – selle tähendusest teadlikke on tänaseks 9% vähem.

Kõikide väljendite puhul on teadlikkus keskmisest kõrgem 20-49-aastaste, kõrghariduse ja kõrgema sotsiaalse staatusega inimeste seas, piirkonniti Tallinna ja Kesk-Eesti elanike; madalam aga naiste, muukeelsete ja üle 60-aastaste, s.h pensionäride, alg- ja põhiharidusega elanike, piirkonniti Ida-Virumaa ja suuremate linnade elanike seas.

Joonis 18. Teadlikkus väljenditest, ajaline võrdlus (% , n= kõik)

3.2 Suhtumine transsoolisusesse

Esmalt uuriti, kas usutakse, et mehena sündinud inimene võib tunda end naisena ja vastupidi – naisena sündinud tunda end mehena. Jaatava vastuse andis 55%, eitava 22% ja vastata ei osanud 23% vastajaist (joonis 19).

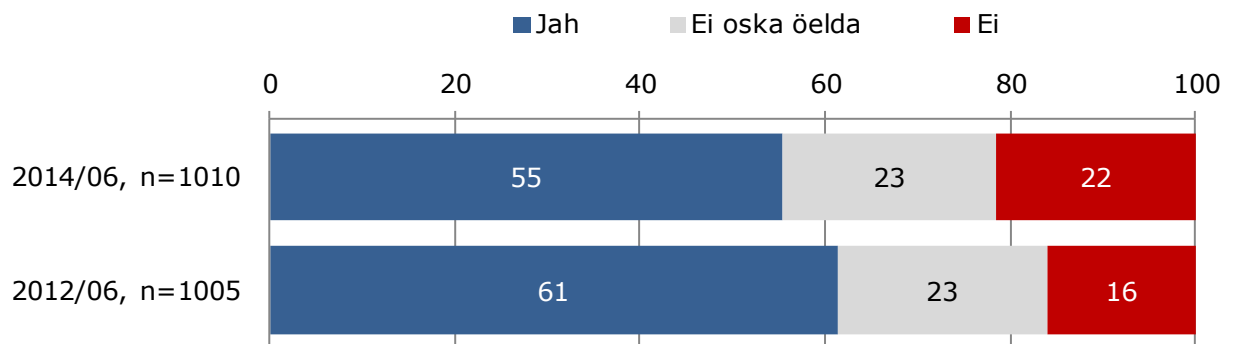
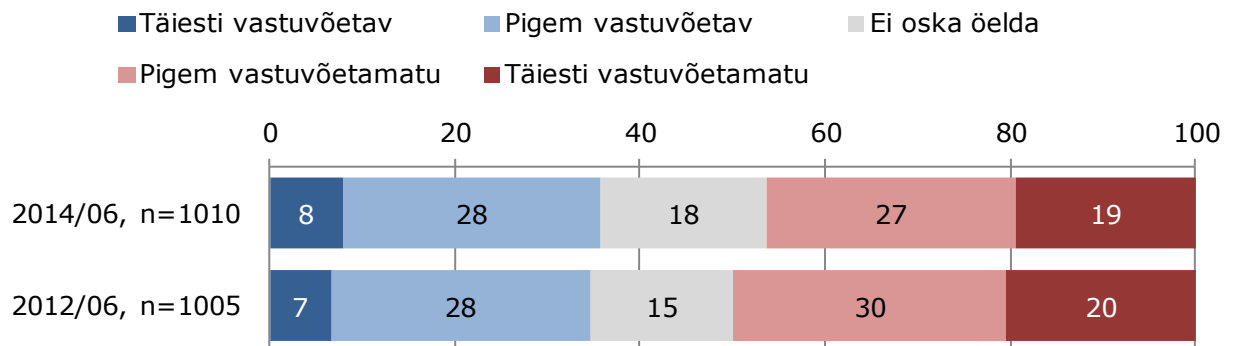
Kaks aastat tagasi oli transsoolisusesse uskujaid 61%, seega on nende osakaal vähenenud 5%.

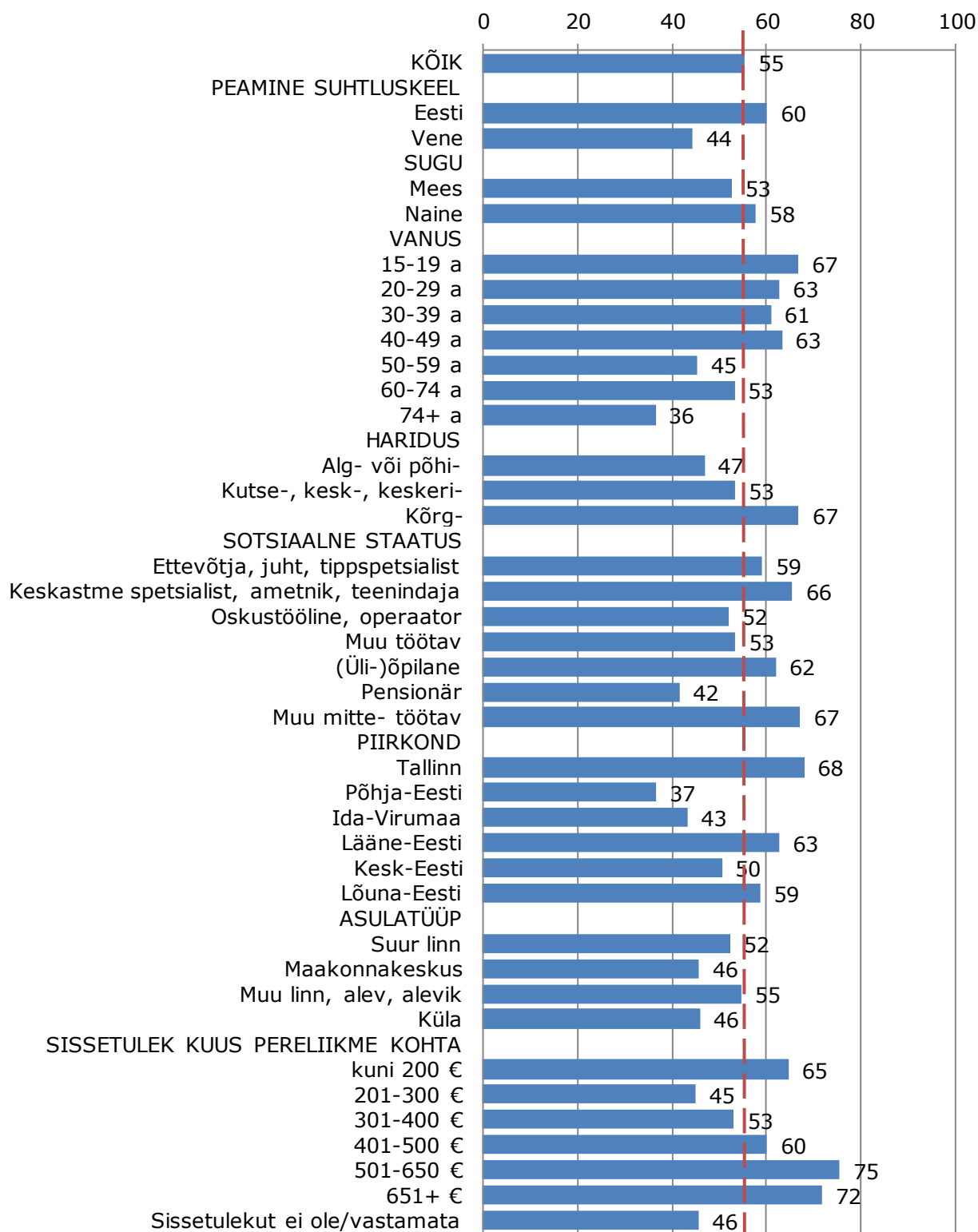
Transseoolisusse usuvad sagedamini (joonis 21) alla 49-aastased, eestlased, kõrgharidusega inimesed ja keskastme spetsialistid, ametnikud, teenindajad, kõrgemasse sisstulekugruppi kuulujad (üle 501 eurot pereliikme kohta kuus) ning tallinlased. Transsoolisusesse ei usu sagedamini muukeelsed, Ida-Virumaa elanikud, 50-59- ja üle 75-aastased, s.h pensionärid.

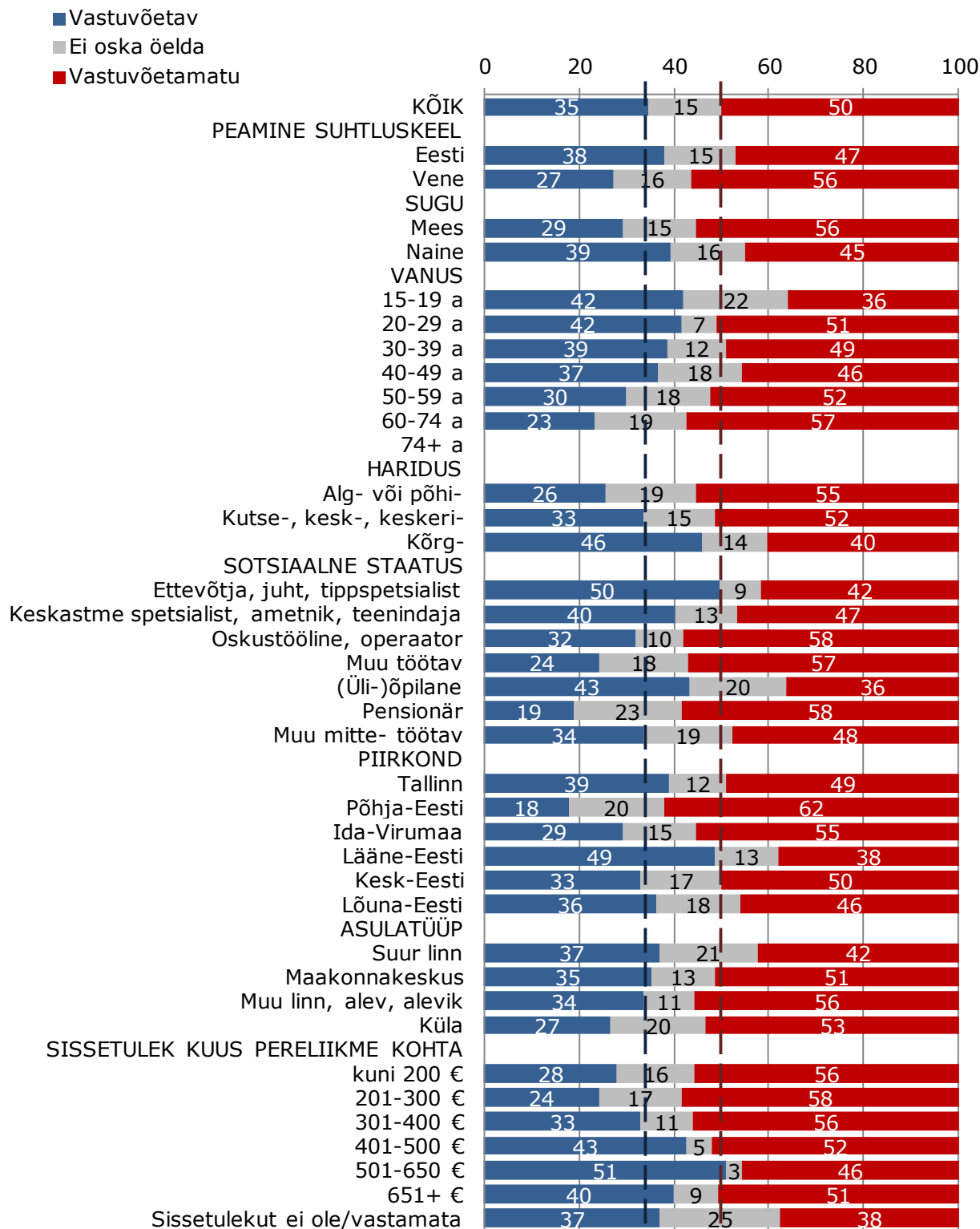
Kui veidi enam kui pooled uskusid, et transsoolisus on olemas, siis selle aktsepteerimise osas nii optimistlikud ei olda. Transsoolisust peab vastuvõetavaks 36% (s.h 8% täiesti vastuvõetavaks) ja vastuvõetamatuks 46% (s.h 19% täiesti vastuvõetamatuks); vastata ei osanud 18% (joonis 20).

Kaks aastat tagasi oli suhtumine transsoolisuse vastuvõetavusse üsna samalaadne.

Üldiselt peavad transsoolisust vastuvõetavamaks samad elanikkonnagrupid, kes selle olemasolusse uskusid (joonis 22). Lisaks ilmnevad järgnevad tendentsid: mida noorem ollakse, mida kõrgem on haridus ja sotsiaalne staatus ning mida suuremas asumis elatakse, seda vastuvõetavam transsoolisus on.

Joonis 19. Transsoolisusesse uskumine, ajaline võrdlus (% , n= kõik)**Joonis 20. Transsoolisuse vastuvõetavus, ajaline võrdlus (% , n= kõik)**

Joonis 21. Transsoolisusesse uskujad (% , n= kõik)

Joonis 22. Transsoolisuse vastuvõetavus (% , n= kõik)

KOKKUVÕTE

LGBT

- LGBT ehk lesbide, geide, bi- ning transeksuaalide teemaga on viimase kahe aasta jooksul kokku puutunud suurem osa vastajaist traditsioonilise meedia (ajakirjanduse, TV ja raadio) vahendusel – 64%. Juba pea poole vähem saadakse informatsiooni interneti teel. Muud teabekanalid jäävad aga juba märgatavalt marginaalsemateks. Viimase kahe aastaga on sagenenud sotsiaalkampaaniate osakaal (+4%) antud teemaga kokku puutumisel.
- Väljendit homoseksuaalne inimene on kuulnud 94% Eesti üle 14-aastasest elanikkonnast. 7% ei ole seda väljendit mõistnud õigesti. Valdavalt peeti homoseksuaalseks inimeseks oma- või samasooliste suhet (52%), sisult sarnaseid vastuseid anti veel 11% poolt. Võrreldes kahe aasta taguse ajaga peeti homoseksuaalset inimest märksa sagedamini hälbe, haiguse või psühholoogilise probleemiga inimeseks (+6%).
- Homoseksuaalsete inimestega on kokku puutunud 18% Eesti üle 14-aastasest elanikkonnast, so 95%-lise tõenäosusega 176 - 230 tuhat inimest; sh on oma perekonnas homoseksuaalne inimene vaid 1%-l, sõpruskonnas 9%-l ja endiste või praeguste töökaaslaste seas 12%-l. Valdavalt on nad avalikult homoseksuaalsed.
- Üsna võrdväärset peetakse homoseksuaalsuse põhjuseks nii sünnipära kui ka inimese vaba valikut (vastavalt 44% ja 39%). 27% jaoks on homoseksuaalsus aga keskkonna ja kasvatuse tulem. Muu vastuse andis 6% vastajaist, sagedamini nimetati, et tegu on patoloogiaga. Muutusi antud vastustes kahe aasta taguse ajaga pole.
- Homoseksuaalsust peavad vastuvõetavaks 34% vastajaist, sh täiesti vastuvõetav on see 9%-le. Homoseksuaalsust vastuvõetamatuks pidajaid on rohkem – 59%, sh täiesti vastuvõetamatu on see 36%-le. Viimase kahe aastaga poel suhtumine oluliselt muutunud. Homoseksuaalsust peetakse valdavalt vastuvõetamatuks seetõttu, et see on loomu- ja loodusevastane ehk ebatraditsiooniline, kuid ka ebanormaalne ja ebameeldiv.
- Ühiskonna arvatavat suhtumist homoseksuaalsusesse peetakse tervikuna vähem sallivamaks kui see tegelikult on (vastajate isiklike vastuste järgi).
- Suhtumine homoseksuaalsetesse erinevates situatsioonides on negatiivsem juhul, kui tegu on oma lapse vastava kokkupuutega (õpetaja, mängukaaslase vanem jmt).
- Eesti elanike suhtumine geidesse ja lesbidesse ei erine, nendes suhtumine on seotud pigem üleüldise hoiakuga homoseksuaalsusesse.

- Homoseksuaalsusesse suhtumises pole viimase kahe aasta jooksul 79% elanike jaoks muutust toimunud, 5% täheldab suhtumise muutust paremuse ja 10% halvemuse poole; vastata ei osanud 5%. Võrreldes kahe aasta taguse uuringuga on toimunud väike nihe negatiivsema suhtumise poole (ca 5%).
- Nõustujaid on rohkem kui mitte-nõustujaid väidete puhul, et geid ja lesbid peaksid olema seadusega kaitstud diskrimineerimise eest lisaks töövaldkonnale ka hariduses, tervishoius ja kaupade ja teenuste kättesaadavuse osas (64% vs 26%) ja et, abielude lubamine samast soost elukaalaste vahel vähendaks naise ja mehe vahelise abielu väärtust; võrdselt on neid väite puhul, et geide ja lesbide suhtes avalik vaenu õhutamine peaks olema kriminaalkorras karistatav ning mitte-nõustujaid on enam kui nõustujaid väidete puhul, mis puudutavad homoseksuaalide kooselu registreerimist, abiellumist ja erinevaid lapsendamisvõimalusi.
Võrreldes kahe aasta taguse uuringuga on täheldada mõningast suhtumise muutust negatiivsema suunas selles osas, et samast soost elukaaslastel peaks olema võimalus oma kooselu ametlikult registreerida partnerlusseaduse alusel.
- Poliitilist valikut mõjutaks see, kui mõni erakond/kandidaat, keda vastaja muidu toetaks, oleks tugev geide ja lesbide võrdsete õiguste, sh samasooliste abielu või partnerlusseaduse pooldaja, positiivselt vaid 3%-i ja negatiivselt 43% vastajate puhul; mõju ei avaldaks see aga ligikaudu 41%-le ja vastata ei osanud 12%. Muutust võrreldes kahe aasta taguse ajaga pole.
- Sõnade bi- ja transseksuaal osas on elanike teadlikkus üsna sarnane – enam kui pooled teavad nende sõnade tähendusi, lisaks on vähemalt neljandik kuulnud, kuid pole selle tähenduses väga kindlad. Teadlikkus on vähesem sõna transsooline inimene osas – vastavat sõna on kuulnud ca 2/3 vastajaist, kuid neist pooled pole päris kindlad, kas nad ka selle tähendust teavad. Kunagi ei ole vastava sõnaga kokku puutunud neljandik vastajaist. Sõnadest teadlike osakaal on kahe aastaga veidike langenud.
- Kui 55% uskusid, et transsoolisus on olemas, siis selle aktsepteerimise osas nii optimistlikud ei olda. Transsoolisust peab vastuvõetavaks 36% ja vastuvõetamatuks 46%; vastata ei osanud 18%. Kui transsoolisusesse uskujate osakaal on kahe aastaga langenud 5%, siis sellesse suhtumises muutusi ei ole.